

ปัญหากฎหมายในการจดทะเบียนสิทธิ และนิติกรรมเกี่ยวกับ
ที่ดินในประเทศไทย



นายวีระศักดิ์ วิไลสรการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชานิติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2539

ISBN 974-634-303-3

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

LEGAL PROBLEMS IN RIGHT REGISTERED AND JURISTIC
ACT CONCERNING LAND IN THAILAND

Mr. Werasak Wilaisorakarn

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Graduate School

Chulalongkorn University

1996

ISBN 974-634-303-3

พิมพ์ต้นฉบับบทกัตย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว



วิระศักดิ์ วิไลสรการ : ปัญหากฎหมายในการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับที่ดินในประเทศไทย (LEGAL PROBLEMS IN RIGHT REGISTERED AND JURISTIC ACT CONCERNING LAND IN THAILAND) อ.ที่ปรึกษา: รศ.ประสิทธิ์ ไชววิไลกุล, อ.สวัสดิ์ จิตตรง, 287 หน้า. ISBN 974-634-303-3

ระบบทะเบียนที่ดินในประเทศไทยได้พัฒนา โดยกำหนดให้การโอนสิทธิในที่ดินต้องกระทำการจดทะเบียน และจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อเป็นการคุ้มครองผู้รับโอนสิทธิในที่ดินจากการจดทะเบียน อย่างไรก็ตามการดำเนินการตามมาตรการต่าง ๆ ตามกฎหมายในปัจจุบัน ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้รับโอนสิทธิในที่ดินจากการจดทะเบียน ผู้รับโอนที่สุจริตและเสียค่าตอบแทน อันเนื่องมาจากการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมในที่ดินของประเทศไทยในปัจจุบันมีความไม่เหมาะสม ขาดความมั่นคง ความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของระบบทะเบียน เช่น การที่สิทธิในที่ดินของผู้รับโอนโดยสุจริตอาจถูกเพิกถอนได้ ในขณะที่ตัวรัฐก็ยังไม่ได้จัดตั้งกองทุนเพื่อชดเชยความเสียหายให้แก่บุคคลที่ถูกเพิกถอนนั้น

อนึ่ง การที่เจ้าพนักงานที่ดินมีความรับผิดชอบตามกฎหมายมากเกินไป อันก่อให้เกิดการกระทบต่อการจัดทำทะเบียนที่ดินอันถูกต้อง ซึ่งรัฐก็ไม่ได้จัดตั้งกองทุนเพื่อคุ้มครองเจ้าพนักงานเช่นกัน นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการตีความ และการปรับใช้กฎหมายการโอนสิทธิในที่ดินประเภทหนึ่งสือรับรองการทำประโยชน์ระหว่างฝ่ายตุลาการที่ยึดถือ ป.พ.พ. เป็นหลักกับเจ้าพนักงานที่ดินที่ถือประมวลกฎหมายที่ดินเป็นหลัก

โดยที่ระบบทะเบียนที่ดินของไทยเป็นระบบผลมระหว่างระบบเดิด (Deeds) กับระบบทอร์เร็นส์ (Torrens) ด้วยระบบเดิดเป็นระบบเก่าแก่ มีข้อบกพร่องมาก ดังนั้น วิทยานิพนธ์นี้จึงมุ่งศึกษาถึงการที่จะนำระบบทอร์เร็นส์ ซึ่งเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในประเทศไทยเพื่อให้เกิดประโยชน์ใหม่ มากที่สุด ซึ่งเป็นระบบที่มีความสำคัญดังต่อไปนี้ คือ 1. การใช้หลักการเพิกถอนไม่ได้ของทะเบียน 2. การมีกองทุน Assurance Fund ช่วยเหลือผู้ที่ต้องสูญเสียสิทธิในที่ดินและพนักงานเจ้าหน้าที่ 3. การมีระบบนักกฎหมายที่มีความเชี่ยวชาญ ช่วยตรวจสอบจัดทำนิติกรรมสัญญา และจดทะเบียน โดยวิเคราะห์เทียบเคียงกับระบบทะเบียนของต่างประเทศ เช่น โกลเดินเดิล นิวซีแลนด์ เป็นต้น และจากการวิจัยพบว่า ระบบทะเบียนที่ดินของไทยควรที่จะนำหลักการทั้ง 3 ประการข้างต้นมาใช้ในประเทศไทย เพื่อให้ผู้รับโอนที่ดินจากการจดทะเบียนได้รับความคุ้มครองมากที่สุด และเป็นการพัฒนาระบบทะเบียนที่ดินให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น มีความถูกต้องมั่นคงมากขึ้น นอกจากนี้ควรหาทางปรับปรุงกฎหมายทั้งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประมวลกฎหมายที่ดินให้สอดคล้องกันเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งในการตีความระหว่างฝ่ายตุลาการและเจ้าพนักงานที่ดินด้วย ซึ่งในวิทยานิพนธ์นี้ได้มีการเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และประมวลกฎหมายที่ดินให้มีความสัมพันธ์ และรองรับซึ่งกันและกัน

ภาควิชา นิติศาสตร์
สาขาวิชา นิติศาสตร์
ปีการศึกษา 2538

ลายมือชื่อนิติ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษารวม

##C471031 : MAJOR LAW

KEY WORD: REGISTRATION SYSTEM

WERASAK WILAISORAKARN : LEGAL PROBLEMS IN RIGHT REGISTERED AND JURISTIC ACT CONCERNING LAND IN THAILAND. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. PRASIT KOVILAIKOOL, LECT. SAWAT CHITTRONG, 287 p. ISBN 974-634-303-3

Land registration in Thailand has developed whereby a transfer of any rights in the land has to be registered in the presence of an officer. The purpose of such system is to protect the transferee of the right in the land. However, there are still problems in the present legal measurement concerning the registered right holder in the land and the transferee in good faith who has made payment as a consideration due to the unsuitable, unsecured, incorrect and imperfect registration system. For example, the right in the land of a transferee in good faith is revokable and the government has not established a fund for compensating the person whose right is revoked.

The over-responsibility of a land officer under the law also effects the preparation of a complete registration. Neither has the fund to protect the officer been established by the government. There are also problems in interpretation and application of the laws governing the transfer of right in the land under a certificate of utilization between the juridical section who applies the Thai Civil and Commercial Code and the officer of the Land Department who applies the Land Code.

The land registration system in Thailand is a combination between the Deeds System and the Torrens System. The Deeds System is old system and raises a number of problems. The study in this Thesis is therefore aims at the introduction of the more appropriate Torrens System, whose essences are (1) the application of the principle of non-revokable registration; (2) the existence of the Assurance Fund to assist those who lose their rights in the land and the officers; and (3) the existence of the system where the expert lawyers will review and prepare the contract and registration, to be applied to be the most beneficial to Thailand with analogy analysis to foreign registration system such as Australia and New Zealand. A research reveals that land registration system in Thailand should apply the above 3 principles so that the registered transferee of the land can be most protected and the land registration system can be developed to be more efficient, more complete and more secured. There should be an improvement in the laws, both the Thai Civil and Commercial Code and the Land Code to be more consistent in order to solve the interpretation conflict between juridical section and the officer of the Land Department. This Thesis also propose an amendment to the Thai Civil and Commercial Code and the Land Code as the same time.

ภาควิชา.....นิติศาสตร์.....

สาขาวิชา.....นิติศาสตร์.....

ปีการศึกษา.....2538.....

ลายมือชื่อนิติศ.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ



วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งของท่านรองศาสตราจารย์
ประสิทธิ์ โธมวิไลกุล ที่กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้ความ
เมตตากรุณาแก่ผู้เขียนเป็นอย่างมาก ได้สละเวลาอันมีค่าของท่านให้ความรู้ คำแนะนำ
แนวทางการเขียน และข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ยิ่งแก่ผู้เขียน จนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้
สำเร็จลงได้ ซึ่งผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์สวัสดิ์ จิตตรง ผู้อำนวยการกองทะเบียนที่ดิน
กรมที่ดิน ที่กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ และให้คำแนะนำ ตลอดจนเสนอ
แนวความคิดอันเป็นประโยชน์ต่อการเขียนวิทยานิพนธ์ตลอดมา ขอกราบขอบพระคุณท่าน
ศาสตราจารย์ บัณฑิต สุชีวะ ที่ปรึกษาศาลฎีกา ที่กรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบหัวข้อ
วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ แม้ว่าจะอยู่ในช่วงเวลามีปัญหาทางด้านสุขภาพ

บุคคลอีกสองท่านที่ผู้เขียนขอรำลึกในพระคุณอย่างที่สุดคือ ท่านศาสตราจารย์ศิริ
เกวลินสถิตย์ อดีตอธิบดีกรมที่ดิน ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ทั้งได้
ให้คำแนะนำและเสนอแนวความคิดทางวิชาการ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ผู้เขียน และท่าน
รองศาสตราจารย์ไพฑูรย์ คงสมบูรณ์ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ที่กรุณารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และกรุณาดำเนินการให้การสอบวิทยานิพนธ์นี้เป็นไปด้วย
ความเรียบร้อย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะสำเร็จลุล่วงไม่ได้ หากไม่ได้รับความอนุเคราะห์ด้านข้อมูลจาก
คุณวสันต์ กิจบารุง หัวหน้าฝ่ายความรับผิดชอบทางแพ่ง กรมที่ดิน และ Mr. Steve Mcmorland
ที่ปรึกษากฎหมายที่ดินตลอดจนเจ้าพนักงานที่ดินทุกท่านในกองทะเบียนที่ดินและกองคลัง

ท้ายที่สุด ผู้เขียนขอขอบพระคุณบิดา มารดาของผู้เขียนที่ได้ช่วยเหลือและให้กำลังใจ
ผู้เขียนตลอดมาจนผลักดันให้ผู้เขียนทำวิทยานิพนธ์นี้สำเร็จ

วีระศักดิ์ วิไลสรการ



สารบัญ

| | หน้า |
|---|------|
| บทคัดย่อภาษาไทย..... | ง |
| บทคัดย่อภาษาอังกฤษ..... | จ |
| กิตติกรรมประกาศ..... | ฉ |
| สารบัญ..... | ช |
| | |
| บทที่ 1 บทนำ..... | 7 |
| 1) ความหมายของคำว่าสิทธิในที่ดิน..... | 7 |
| 2) การโอนสิทธิในที่ดินในประเทศไทย..... | 7 |
| 2.1 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ก่อน ร.ศ. 120..... | 7 |
| 2.1.1 สมัยกรุงสุโขทัย..... | 7 |
| 2.1.2 สมัยกรุงศรีอยุธยา..... | 8 |
| 2.1.3 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ก่อน ร.ศ. 120..... | 10 |
| 2.2 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นช่วงออกโฉนดแผนที่ ร.ศ. 120..... | 13 |
| 2.3 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตั้งแต่ พ.ศ. 2444 (ร.ศ. 120) ถึง พ.ศ. 2497..... | 16 |
| 2.4 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตั้งแต่ พ.ศ. 2497 ถึงปัจจุบัน..... | 19 |
| 3) การโอนสิทธิในที่ดินที่กฎหมายบังคับให้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียน ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่..... | 22 |
| 3.1 ที่ดินที่มีหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์..... | 23 |
| 3.2 ที่ดินที่มีหนังสือแสดงสิทธิครอบครอง..... | 25 |
| 4) ที่ดินที่โอนกันได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยไม่ต้อง จดทะเบียน..... | 28 |

สารบัญ (ต่อ)

| | หน้า |
|--|------|
| บทที่ 2 พัฒนาการของระบบการโอนสิทธิในที่ดิน..... | 32 |
| 1) การโอนสิทธิในที่ดินในยุคแรก..... | 32 |
| 2) การโอนโดยคู่สัญญาทำสัญญาโอนกันเอง (PRIVATE CONVEYANCING) | 33 |
| 3) การโอนโดยวิธีจดทะเบียนแบบตีต (REGISTRATION OF DEEDS) | 34 |
| 3.1 ลักษณะและส่วนประกอบของตีต..... | 35 |
| 3.2 หลักการสำคัญของระบบตีต..... | 36 |
| 4) การโอนโดยวิธีจดทะเบียนแบบทอร์เรนส์ (REGISTRATION OF TITLE)..... | 37 |
| 4.1 หลักการสำคัญของระบบทอร์เรนส์..... | 39 |
| 4.2 วิธีดำเนินการตามระบบทอร์เรนส์..... | 41 |
| 4.3 ลักษณะของระบบการจดทะเบียนที่ดินแบบทอร์เรนส์..... | 42 |
| 4.4 หนังสือที่แสดงสิทธิในที่ดิน..... | 46 |
| 4.5 หลักการเพิกถอนไม่ได้ (INDEFEASIBILITY OF TITLE)..... | 48 |
| 4.6 ประเภทของหลักการเพิกถอนไม่ได้..... | 57 |
| 4.6.1 การคุ้มครองสิทธิในที่ดินของผู้รับโอนอย่างเด็ดขาด ทันทีที่จดทะเบียน (IMMEDIATE INDEFEASIBILITY OF TITLE)..... | 57 |
| 4.6.2 การคุ้มครองสิทธิในที่ดินของผู้รับโอนเมื่อผู้รับโอนได้ โอนสิทธิในที่ดินให้กับบุคคลอื่นที่สุจริตและเสียค่าตอบแทนแล้ว (DEFERRED INDEFEASIBILITY OF TITLE)..... | 58 |

สารบัญ (ต่อ)

| | หน้า |
|---|------|
| 4.7 ข้อยกเว้นในการใช้หลักเพิกถอนไม่ได้ (INDEFEASIBILITY OF TITLE)..... | 64 |
| 4.8 มาตรการในการคุ้มครองของระบบทอร์เร็นส์..... | 77 |
| 4.8.1 การมีกองทุนประกันความเสียหายเพื่อคุ้มครองผู้ที่สูญเสียสิทธิในที่ดินและเจ้าพนักงาน (Assurance Fund)..... | 78 |
| 4.8.1.1 ที่มาของกองทุน..... | 79 |
| 4.8.1.2 วิธีการเรียกร้องค่าเสียหาย..... | 80 |
| 4.8.1.3 กรณีที่สามารถขอรับชดใช้ค่าเสียหายจากกองทุนได้..... | 81 |
| 4.8.1.4 การกำหนดค่าเสียหาย (measure of damages)..... | 86 |
| 4.8.2 การแนะนำความ (Solicitor) มาช่วยตรวจสอบและช่วยเหลือในการจัดทำนิติกรรมสัญญา..... | 86 |
| 4.8.2.1 หน้าที่ความรับผิดชอบของโนแตร์ (notaire) ในประเทศฝรั่งเศส..... | 88 |
| 4.8.2.2 หน้าที่ของทนายความ (Solicitor) ประเทศอังกฤษ..... | 90 |
| 4.8.2.3 หน้าที่ของทนายความในประเทศมาเลเซีย..... | 91 |

สารบัญ (ต่อ)

| | หน้า |
|---|------|
| บทที่ 3 ระบบการจดทะเบียนโฉนดที่ดินในประเทศไทย..... | 94 |
| 1) ระบบการจดทะเบียน..... | 94 |
| 1.1 เป็นการจดทะเบียนแบบทอร์เร็นส์..... | 98 |
| 1.2 การเปรียบเทียบผลทางกฎหมายในการจดทะเบียนระหว่างระบบทอร์เร็นส์ของต่างประเทศกับระบบการจดทะเบียนของไทย..... | 109 |
| 1.2.1 ความหมายของคำว่าเสียค่าตอบแทนและสุจริต.... | 113 |
| 1.2.2 หลักกฎหมายเรื่อง "ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน" (Nemo dat qui non habet)..... | 114 |
| 1.2.2.1 คำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยตามหลัก "ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน"..... | 120 |
| 1.2.2.2 ข้อยกเว้นหลักกฎหมายเรื่อง "ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน" ตามกฎหมายไทย..... | 124 |
| 1.2.2.3 ข้อยกเว้นหลักกฎหมายเรื่อง "ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน" ตามกฎหมายต่างประเทศ..... | 129 |
| 2) ภาระหน้าที่และความรับผิดชอบตามกฎหมายของเจ้าพนักงานที่ดิน.... | 132 |
| 2.1 การแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่..... | 134 |
| 2.2 หน้าที่ของเจ้าพนักงานที่ดินตามกฎหมาย..... | 136 |

สารบัญ (ต่อ)

| | หน้า |
|---|------|
| 3) บทคุ้มครองสิทธิของเจ้าของที่ดินและผู้รับโอนของไทยในปัจจุบัน | 149 |
| 3.1 บทคุ้มครองสิทธิของเจ้าของที่ดิน..... | 155 |
| 3.1.1 กรณีเป็นเจ้าของที่ดินซึ่งเป็นที่ดินมีกรรมสิทธิ์... | 155 |
| 3.1.2 กรณีเป็นเจ้าของที่ดินซึ่งเป็นที่ดินมือเปล่า..... | 156 |
| 3.2 บทคุ้มครองสิทธิของผู้รับโอน..... | 159 |
| 3.2.1 กรณีเป็นผู้รับโอนที่ดินซึ่งเป็นที่ดินมีกรรมสิทธิ์... | 159 |
| 3.2.2 กรณีเป็นผู้รับโอนที่ดินซึ่งเป็นที่ดินมือเปล่า..... | 160 |
| บทที่ 4 ปัญหาด้านกฎหมายในการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับ ที่ดินของไทย..... | 162 |
| 1) ปัญหาสิทธิของผู้มีชื่อในทะเบียนหรือผู้รับโอนอาจถูกเพิกถอนได้แม้ว่า จะได้จดทะเบียนรับโอนมาโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน..... | 163 |
| 2) ปัญหามาตรการในการคุ้มครองผู้รับโอนที่ถูกเพิกถอนกรรมสิทธิ์ และเจ้าพนักงานที่ดินที่ปฏิบัติหน้าที่ยังมีไม่เพียงพอและไม่เหมาะสม | 165 |
| 3) ปัญหาความขัดแย้งในการบังคับใช้กฎหมายระหว่างศาลฎีกากับ กรมที่ดินเกี่ยวกับเรื่องการโอนที่ดินมือเปล่า (น.ส.3)..... | 168 |
| 4) ปัญหาความรับผิดชอบและหน้าที่ตามกฎหมายของเจ้าพนักงานที่ดิน มีมากเกินไป..... | 172 |
| บทที่ 5 การวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการจด ทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับที่ดิน..... | 174 |
| 1) ความเป็นไปได้ในการนำหลักการคุ้มครองผู้รับโอนอย่าง เด็ดขาดภายหลังการจดทะเบียนมาใช้กับประเทศไทย..... | 175 |

สารบัญ (ต่อ)

| | หน้า |
|--|------|
| 1.1 ข้อดีและข้อเสียของการใช้ระบบทะเบียนที่ดินของไทย เปรียบเทียบกับระบบทะเบียนแบบทอร์เร็นส์..... | 187 |
| 1.2 ลักษณะและประเภทของหลักการเพิกถอนไม่ได้ที่ควรนำมา มาใช้ในระบบทะเบียนของไทย..... | 190 |
| 2) การจัดตั้งกองทุนประกันความเสียหาย (Assurance fund) เพื่อคุ้มครองเจ้าพนักงานที่ดินและผู้สูญเสียสิทธิ ที่ดินที่ต้องเสียหายอันเนื่องมาจากการรอนกรรมสิทธิ์..... | 193 |
| 2.1 ความน่าจะเป็นในการจัดตั้งกองทุนประกัน ความเสียหาย (Assurance fund)..... | 198 |
| 2.2 หลักเกณฑ์ในการชดเชยค่าเสียหาย..... | 204 |
| 2.3 หลักเกณฑ์ในการกำหนดมูลค่าของที่ดิน เพื่อชดเชยค่าเสียหาย..... | 205 |
| 2.4 ที่มาของแหล่งกองทุนประกันความเสียหาย..... | 208 |
| 3) การมีบทบัญญัติกฎหมายที่ชัดเจนเพื่อยุติข้อโต้แย้งเกี่ยว กับเรื่องการรอนที่ดินมือเปล่า (น.ส.3)..... | 214 |
| 3.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการรอนที่ดินที่มีหนังสือ รับรองการทําประโยชน์ตาม มาตรา 4 ทวิ..... | 214 |
| 3.2 ที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทําประโยชน์เป็น ที่ดินที่มีทะเบียนหรือไม่..... | 224 |
| 3.3 การขยายระยะเวลาการแย่งการครอบครอง ที่ดินมือเปล่า..... | 237 |

สารบัญ (ต่อ)

| | หน้า |
|--|------|
| 4) การลดภาระหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่ดินโดยการนำทนายความหรือผู้ได้รับใบอนุญาตจากกรมที่ดินให้เข้ามามีส่วนร่วมในระบบการจดทะเบียน..... | 241 |
| 4.1 การมอบหน้าที่บางส่วนในการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมให้ผู้อื่นดำเนินการ..... | 242 |
| 4.1.1 การมอบหน้าที่ให้ทนายความหรือผู้ได้รับอนุญาต..... | 242 |
| 4.1.2 การมอบหน้าที่บางส่วนให้เจ้าพนักงานอื่น..... | 243 |
| 4.2 คุณสมบัติของทนายความหรือผู้ได้รับอนุญาต..... | 245 |
| 4.3 ประโยชน์ที่จะได้รับและอุปสรรคในการใช้ทนายความหรือผู้ได้รับอนุญาต..... | 246 |
| 4.3.1 ประโยชน์ที่จะได้รับ..... | 246 |
| 4.3.2 อุปสรรคและผลเสีย..... | 247 |
| | |
| บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ..... | 249 |
| บทสรุป..... | 249 |
| ข้อเสนอแนะ..... | 258 |
| รายการอ้างอิง..... | 263 |
| ภาคผนวก..... | 268 |
| ประวัติผู้เขียน..... | 287 |